

Jannes. 'Je krijgt de hele wereld aan je bureau.'

Ali, die vorige maand vrijwillig terugkeerde naar Irak in Emmen.

Jij maakt de keuze: vertrek je vrijwillig of wil je in een dwangbuis terug?

Het is nog nacht als Jannes door de kale vertrekhal van Schiphol banjert. Hij is op zoek naar Twana, die weg moet. Als de kleine Irakesh een ferme klap op de schouder. Hij was even bang dat Twana niet zou opdagen, zegt hij. "Sommigen trekken hun ketels weer in." Twana kijkt hem niecogevoegd aan.

Bij de grote kluif die uitgepoedeerde asielzoeker een dikke envelop uit handen van Jannes, rechter van de Dienst Terugkeer en Vertrek. Dutzend euro's briefjes van vijftig. De Irakesh propst het zaakje vast in de zak van zijn witte jekker.

Twana en de Tweenthaar nemen afscheid met een onhandige omhelzing. Twana blijft niet te lang in Jannes' slinger leren lach hangen voor hij in natte ogen achteruit wegloopt. Tegen een paal. Zo hard zwart huij.

Dan wacht Jannes tot het vliegtuig, niet bestemming Arbil, vertrekt. De vreemdeling kan immers nog stampijn maken, de gezagvoerder kan hem nog weigeren. En dan zou hij weer in Nederland op straat staan. Met zijn buit. Blijven tot het toestel taxien noemt Jannes, "een kwestie van zorgvuldigheid" Dan houdt hij van.

Niet, bij het afscheid, had Jannes het wel even moeilijk, zegt hij niet een blik op het vliegtuig. "Maar nu ben ik alweer klaar mee. Als het gebouerd is, is het gebouerd. Dat moet, anders raak je vol. Er komen steeds nieuwe."

Vrijdag laat Jannes vier vreemdelingen oppakken door de Vreemdelingenpolitie. Met herzelfde gedachte.

Eerst zet hij ter hoogte van Nijmegen twintig minuten zijn auto stil om een uitlaat te knappen. Want, zegt hij, "dit is transports."

Volgens het boekje

Twana is de zeventiende vreemdeling die dit jaar onder begeleiding van Jannes vrijwillig Nederland verlaat. Dit is vertrek volgens het boekje, officieel binnen 28 dagen, terugkeren naar zijn land van herkomst. Uit vrije wil, als het even kan. Dat is voor de Nederlandse schakelt goedkooper dan vreemdelingenbewaring. En daar vindt de vertrekdienst, onder leiding van zijn ministerie van Justitie, humaan. Ga maar aan staan.

Er vertrekking is niet voor niets uit zijn roesland vertrouwen. En hij is niet naar Nederland gekomen om te worden weggestuurd. Waarom zou hij, eenmalig uitgeprocedé, meewerken aan zijn eigen vertrek?

Hij zal tot het latste moment proberen aannemelijk te maken dat hij niet terug kan, zodat hij wegens "schrikindheid" of "overmacht" alsnog kansprak mag maken op een verblijfsvergunning. Pas als hij gelooft dat de kans daarop volledig is vertrokken, zal hij terugkeer overwegen. Dan kan hij op eigen houtje gaan, of met hulp van de Vertrekdienst.

Of hij weigert te vertrekken. In dat geval is de kans groot dat de Vertrekdienst hem aangeeft dat de Wrekkendienst de politie. Die houdt hem vast op de marchebusser, hem, al dan niet met escort, op het vliegveld zet. Tenzij hij voortijdig ondertekent een illegale uit. Dan wordt hij afgeschreven als mob, met onbekende bestemming vertrouwd. De dienst moet een gesprek voeren dat ik het voor ze kan betrekken,"

In gesprek met de mensen die de dienst aanzet-

- In 2009 werden ongeveer 16.000 vreemdelingen aangemeld bij de Dienst Terugkeer en Vertrek. Behalve uit 8.000 asielzoekers van wie de vergunningaanvraag na behandeling door de Immigratie- en Naturalisatiepolitie werd afgewezen, bestaat dit getal uit illegalen, criminelen vreemdelingen en een klein aantal vreemdelingen wièr aanvraag voor regulier verblijf (wegen studie, werk of gezinshereniging) werd afgewezen.
- Vorig jaar werden ongeveer 13.000 vreemdelingen uitgeschreven bij de Vertrekdienst. Ongeveer 5.000 van hen zijn "aantoonbaar" vertrokken, hetzij vrijwillig onder toezicht van de Vertrekdienst (ongeveer 1.000), hetzij gedwongen door de Vreemdelingenpolitie en de marechaussee (ongeveer 4.000).
- Zo'n vrijwillig vreemdelingen zijn volgens de boeken van de Vertrekdienst zelfstandig en zonder toezicht vertrokken (lees: met onbekende bestemming). Onderweg 3.000 vreemdelingen hebben een nieuwe aanvraag voor een verblijfsvergunning ingediend.
- Buiten de Vertrekdienst om vertrokken vorig jaar ook vreemdelingen uit Nederland, bijvoorbeeld via de Internationale Organisatie voor Migratie, of geheel zelfstandig.

werd gerechtsstreed dat hij was vertrokken. Toen Twana in december weer contact zocht met Jannes, stuurde hij in de e-mail zijn pascode en huisnummer niet. Scheide, constateerde Jannes. Een telefoontje naar de Vreemdelingenpolitie was volledig gewenst. "Maar wie mijn vertrouwen vraagt, krijgt dat", zegt Jannes.

Toen Twana begin dit jaar af aan Twana halverwege te ontmoeten, in het gemeentehuis in Woudrichem. Voor een gehuilende vreemdeling zit Jannes met beide uren in de auto. In een zaalje zonder ramen staat koffie en thee klaar. Ze zullen worden vastgehouden in Zuid-Ierland. De vier mannen die Jannes die dag laat ophalen in Emmen werken onvoldoende mee, vindt hij. "Maar dat is geen strafmaatregel, het is een vertrekmaatregel." Ze zullen worden vastgehouden in Zuid-Ierland. En twintig Irakesh blijven achter in Zaïre.

Naar eigen zeggen moest Twana, een Koerdische basisscholar, vluchten uit Noord-Irak omdat er problemen waren in het statuun. Meest wil hij er niet over zeggen. In 2004 landde hij via Syrië met een vals paspoort op Schiphol en vroeg bij asiel aan. De Immigratiepolitie achtte zijn asielclaims niet geloofwaardig, zijn bericht werd in 2008 afgewezen bij gebrek aan nieuwe feiten. Intussen verblijft hij in Asielzoekerscentrum te Dongen. Ter Apel en Eindhoven. Hij zat kleine maand op de deurstoep bij Zanddam. Hilti en Joen zijn verblijf in Nederland, verschrikkelijk. "Maar hij is bang om terug te keren naar Irak,"

schreef een Somalische, zegt Jannes. "Als je hem in een huisnummer niet. Scheide, constateerde Jannes. Een telefoontje naar de Vreemdelingenpolitie was volledig gewenst. "Maar wie mijn vertrouwen vraagt, krijgt dat", zegt Jannes.

Toen Twana in december weer contact zocht met Jannes, stuurde hij in de e-mail zijn pascode en huisnummer niet. Scheide, constateerde Jannes. Een telefoontje naar de Vreemdelingenpolitie was volledig gewenst. "Maar wie mijn vertrouwen vraagt, krijgt dat", zegt Jannes.

Toen Twana begin dit jaar af aan Twana halverwege te ontmoeten, in het gemeentehuis in Woudrichem. Voor een gehuilende vreemdeling zit Jannes met beide uren in de auto. In een zaalje zonder ramen staat koffie en thee klaar. Ze zullen worden vastgehouden in Zuid-Ierland. De vier mannen die Jannes die dag laat ophalen in Emmen werken onvoldoende mee, vindt hij. "Maar dat is geen strafmaatregel, het is een vertrekmaatregel." Ze zullen worden vastgehouden in Zuid-Ierland. En twintig Irakesh blijven achter in Zaïre.

Naar eigen zeggen moest Twana, een Koerdische basisscholar, vluchten uit Noord-Irak omdat er problemen waren in het statuun. Meest wil hij er niet over zeggen. In 2004 landde hij via Syrië met een vals paspoort op Schiphol en vroeg bij asiel aan. De Immigratiepolitie achtte zijn asielclaims niet geloofwaardig, zijn bericht werd in 2008 afgewezen bij gebrek aan nieuwe feiten. Intussen verblijft hij in Asielzoekerscentrum te Dongen. Ter Apel en Eindhoven. Hij zat kleine maand op de deurstoep bij Zanddam. Hilti en Joen zijn verblijf in Nederland, verschrikkelijk. "Maar hij is bang om terug te keren naar Irak,"

schreef een Somalische, zegt Jannes. "Als je hem in een huisnummer niet. Scheide, constateerde Jannes. Een telefoontje naar de Vreemdelingenpolitie was volledig gewenst. "Maar wie mijn vertrouwen vraagt, krijgt dat", zegt Jannes.

Toen Twana begin dit jaar af aan Twana halverwege te ontmoeten, in het gemeentehuis in Woudrichem. Voor een gehuilende vreemdeling zit Jannes met beide uren in de auto. In een zaalje zonder ramen staat koffie en thee klaar. Ze zullen worden vastgehouden in Zuid-Ierland. De vier mannen die Jannes die dag laat ophalen in Emmen werken onvoldoende mee, vindt hij. "Maar dat is geen strafmaatregel, het is een vertrekmaatregel." Ze zullen worden vastgehouden in Zuid-Ierland. En twintig Irakesh blijven achter in Zaïre.

Naar eigen zeggen moest Twana, een Koerdische basisscholar, vluchten uit Noord-Irak omdat er problemen waren in het statuun. Meest wil hij er niet over zeggen. In 2004 landde hij via Syrië met een vals paspoort op Schiphol en vroeg bij asiel aan. De Immigratiepolitie achtte zijn asielclaims niet geloofwaardig, zijn bericht werd in 2008 afgewezen bij gebrek aan nieuwe feiten. Intussen verblijft hij in Asielzoekerscentrum te Dongen. Ter Apel en Eindhoven. Hij zat kleine maand op de deurstoep bij Zanddam. Hilti en Joen zijn verblijf in Nederland, verschrikkelijk. "Maar hij is bang om terug te keren naar Irak,"

schreef een Somalische, zegt Jannes. "Als je hem in een huisnummer niet. Scheide, constateerde Jannes. Een telefoontje naar de Vreemdelingenpolitie was volledig gewenst. "Maar wie mijn vertrouwen vraagt, krijgt dat", zegt Jannes.

Jitske: 'Heeft u er aan gedacht om terug te gaan?'

'Ik jaag niet op vreemdelingen. We hebben wel met mensen te maken'

Ahmed gieft als vrijwilliger Nederlandse les aan andere vluchtelingen.

> "Kerei," zegt Jannes, "je hebt zes jaar van je leven vergooid. Ben je leraar, zit ie in zo'n kloetcentrum. Je bent nog zo jong, maar nu de juiste keuze." Nadat de tolk dit heeft vertaald, knikt Twana. Hij begrijpt dat hij hier geen toekomst heeft, zegt hij. Zijn leven als illegal is. Hij kan niet werken, niet leren, moet altijd op zijn hoede zijn. Hij durft niemand te vertrouwen.

Behalve Jannes, Twana weet niet dat het juist Jan-nes is geweest die hem bij de Vreemdelingenpolitie heeft aangegeven. Twana ziet Jan-nes als onderdeel van Justitie, zegt hij. "Ik wou dat jij me ophart met een ziel helpt. Ik vergelijk je advies met dat van mijn vader aan zijn zoon." Twana's ogen worden rood, zijn stem habert. Daar komen de tranen.

"Je zou gerust mijn huurman mogen zijn," zegt Jan-nes zonder een spier te vertrekken. "Maar ik heb het niet voor het zeggen."

Wat Jan-nes kandoe, is hem geldt en gegeven om in Irak een bestaan op te bouwen. Daarmee kan Twana bijvoorbeeld een naaiatelier beginnen, zegt Jan-nes. Twana heeft nog nooit een naald of draad in zijn hand gehad. Maar de eerste broek die hij maakt, is voor Jan-nes, zegt hij plichtig. James bulderd van het lachen. Hij weet dat ze na Twana's vertrek nooit meer contact zullen hebben.

Hij weet ook dat de kans bestaat dat het geld bij aankomst in Turkije wordt afgepakt. Of dat Twana het geld niet investeert in broodwinning. "Maar ja," zegt Jan-nes, "daar zijn we niet meer bij. Dat valt buiten mijn verantwoordelijkheid."

Eerder gaf Jan-nes geld mee voor een vishandel in Rwanda, een taxi in Burundi, een sportclub in Oekraïne. Je kunt het zien als een beloning voor goed gedrag, een opsporie, of als cadeautje. Maar Jan-nes is geen studentklass, zegt hij. Soms geeft hij nieten. En al bestaat er geen limiet, maar dan 1.600 euro geef hij niet. Een schijnje vindt hij.

"Zeker als je bedenkt dat een vreemdeling de Nederlandse staat maandelijks meer kost." Toch is het bedrag volgens Jan-nes vaak genoeg om een vreemdeling het laatste zetje te geven.

En gelt heeft een "aanziende werking", zegt Jan-nes. "Op zo'n centrum is snel bekend: die kerel van de vreemdelingen, daar kan ik was mee." Dan raken nieuwe vreemdelingen op zijn ruitje.

Regisseur Jitske

Die aantrekkingskracht hebben niet alle vijfhoedend medewerkers van de vrekkendienst. Zo doet Jitske als regisseur voor zaken van uitgeprocederden die niet in asielzoekerscentra wonen. "Die mensen zijn hier al jaren en hebben een groot sociaal netwerk dat aan ze trekt. Die moet je echt losbreken, kerkt, school, werk en vrienden." Dageleijks rijdt ze door de provincie om vreemdelingen ervan te overtuigen dat ze maar beter kunnen gaan.

Haar strategie: erg blijven hameren dat iemand niet kan blijven. "Steedts iets twijvender." Per geval kijkt ze hoe lang ze met wie kan in een landschap wonen en twijfelt. En waar dat niet opkomt. Want Jitske kan ook hard zijn. "Als iemand niet wil meewerken zicht niet aan afspraken houdt, ben ik ben ik niet meer. Dan vraagt ik de vreemdelingen politie in bewaring te stellen en drage ik zijn dossier over."

Jitske (50) zou haar beroep bepaald geen sprake willen noemen. Ook geen doornamban. Ze koos voor dit werk omdat ze haar bracht op de plek van haar

zeg ik steeds: moet je niet loyaal zijn aan je vrouw kinderen? Laat je daar zomaar verplichteren?"

In het benauwde Kentuïntje van Vluchtelingswerk in Streek, waar Ahmed als vrijwilliger werkt, waagt ze een derde poging.

Jitske vraagt eerst hoe het gaat. Niet zo goed, zegt Ahmed. Jitske gaat daar niet op in. "Heeft u nog contact gehad met uw vrouw? Heeft ze al werk?"

Ahmed: "Nee, ze heeft geen geld." Jitske: "Moet u dan niet nadenken of u haar kunt helpen?"

Ahmed: "Ja, maar hoe?" Jitske: "Heeft u er al aan gedacht om terug te gaan?" Ahmed: "Ja, aan gedacht. Maar de situatie is helemaal niet goed." Jitske: "Maar hier is het ook moeilijk."

Ahmed: "Elke nacht zit ik na te denken. Wat heb ik gedaan? Of ik heb nachtmerries. Soms zit ik te huilen." Jitske: "Zou uw vrouw niet willen dat u terug komt?"

Ahmed: "Nee, ze vermoeden mensen. Het is nog onveilig." Jitske: "Maar hier gaat dat niet lukken. Er ligt een negatieve uitspiraat van de rechter."

Ahmed verbergt zijn stem: "In mijn thuisland heb ik de dood gezien. Soldaten wilden mijn ledematen afhakken. Hij schreeuw nu bijna. 'Mijn landgenoten kennen geen genade. Er is haat, geweld.' Hier blijft even stil.

Jitske: "Maar er zijn daar misschien wel meer mensen bang. U bent wel heel bijzonder, niet de rebellen enzo, maar anderen hebben misschien dezelfde problemen. Die kunnen niet allemaal in Nederland komen." Ahmed: "Maar ik ben al hier. Ik ben hier veilig."

"Lastig," zegt Jitske dan. "Lastig, lastig," zegt Ahmed. Hij zit er bebederd bij te kijken.

Jitske zucht, zegt dat Ahmed echt moet nadenken over vertrek en pakt haar tas in. "Dit is al bijna een afweging tussen mijnen mens-zijn en mijn ambachtszaar. Als mens begrijp ik wel dat hij niet terugwil. Als zijn woningstorting. In de auto, zegt ze: "Dit is altijd de knoop doorhaalen als ambtenaar. En als hij zijn reispaapier heeft gekregen en hij vertrekt niet uit eigen beweging, dan gaat hij met de stekke arm. Zo is het niet."

Dan zegt ze: "Soms hoop ik dat iemand geen papieren krijgt." Dan kan ze de immigratiendienst adviseren hem alsnog een verblijfsvergunning te geven en hoeft ze niet zelf voor God te spelen. □

Om de veiligheid van de vreemdelingen te waarborgen, zijn hun achternamen in dit artikel weggelet. Alléé, wel op de foto staat, komt in het artikel niet voor. Iwana, die wel in het artikel voorkomt, wilde niet op de foto. Het thuisland van Ahmed wordt wel genoemd omdat vermelding betrekkingen met het land kan schaden. De beide regievoerders die in dit verhaal voorkomen, willen niet meer hun achternaam in de krant noch herkennen op de foto uit angst voor activisten die eerde collega's hebben bedreigd.

Dus moet ze hem overzien dat hij weg wil. Geld zal bij hem niet de doorslag geven, menent zc. Tegens Ahmed dat hij wordt opgepakt als hij niet meewerkt. Tot 1998 was Ahmed een gelukkige kantoorkeker, dat hij wordt opgepakt als hij niet meewerkt.